

Edito

Ecologie en burgerschap

Jef Peeters

2

“Niets past een lichaam zo goed als water.” (Don DeLillo), een zinnetje dat uit mijn vakantielectuur is blijven hangen. Het sluit aan bij de ervaring van een warme zomer waarin ik heerlijk kon zwemmen in de Semois en in een Frans meertje. Zo eenvoudig kan geluk zijn! Het doet me teruggrijpen naar dat nieuwsbericht van 12 juli: de publicatie van de Happy Planet Index* door The new economics foundation. Elk land van de wereld krijgt er een cijfer toegekend dat rekening houdt met drie elementen: tevredenheid en levensverwachting worden met elkaar vermenigvuldigd en vervolgens gedeeld door de ecologische voetafdruk. Voor wie nog altijd gelooft dat geluk allereerst te maken heeft met economische rijkdom zal de uitkomst verrassend zijn. Dat een minimale economische basis nodig is voor een decent menselijk bestaan wordt bevestigd door het achteraan bengelen van een aantal Afrikaanse landen - Zimbabwe bijvoorbeeld als laatste op 178 en Congo op 175. Overduidelijk wordt evenwel dat voor een ‘menselijke ecologie’ overdaad schaadt. België (78) en onze directe burens Nederland (70), Luxemburg (74) en Duitsland (81) zitten nog in de middenmoot, wat we gezien onze rijkdom moeilijk een goed resultaat kunnen noemen. Nog slechter doen het volgende zelfverkleerde wereldleiders: Japan (95), Groot-Brittannië (108), Canada (111), Frankrijk (129), Australië (139), VS (150), Rusland (172). Dat Vanuatu, een eilandje in de Stille Zuidzee, de lijst aanvoert kan voor velen een bevestiging zijn van het romantische beeld van paradijselijke stranden, het is er niet minder waar om. Belangrijker is evenwel dat de top mee aangevoerd wordt door Colombia, Costa Rica, Dominica, Panama, Cuba, Honduras, Guatemala, El Salvador. Hieruit blijkt dat in landen die duidelijk ook hun problemen kennen, toch – gemiddeld genomen – een redelijk gelukkig leven mogelijk is zonder het enorme beslag op het natuurlijke milieu van de traditionele industrielanden. Of anders gezegd, deze gegevens bevestigen het groene uitgangspunt dat er voor vele mensen een plaatsje onder de zon is mits wij in het Noorden bereid zijn onze levensstijl te herzien. En wellicht worden we er ook nog gelukkiger door, want de menselijke kost voor het behoud en steeds maar vermeerderen van onze rijkdom is enorm (zie ook ‘Terra incognita’).

‘Voor ieder een plaats onder de zon’ roept vragen op over wereldburgerschap, en over de inspanningen van overheid en politiek om dat waar te maken. Zo heeft burgemeester Bart Somers van Mechelen dat evenwel niet begrepen. Van alle steden scoort Mechelen het slechts (ca. 3%) wat de inschrijving van niet-EU-burgers voor de komende gemeenteraadsverkiezingen betreft. Hij vindt dat het niet tot zijn taak behoort burgers te motiveren voor het uitoefenen van hun democratische rechten. Ze vinden toch immers ook zelf de weg naar het OCMW! Een dergelijke denigrerende uitspraak zou ook gemakkelijk kunnen gedaan worden over de echte Belgen, want gaat voor de meeste onder hen het *primum vivere* niet voor op po-

litieke betrokkenheid? Dat laatste vraagt inderdaad om een hogere ethische inzet die niet door iedereen vanzelf wordt opgebracht. Net daarom is het belangrijk dat een democratische staat permanent een actief beleid voert van motivatie om van haar burgers ook 'politieke' burgers te maken. En hier schiet het liberalisme in democratie tekort wanneer het van mening is dat het inschrijven in de wet van een recht volstaat om van een 'democratische' rechtsstaat te spreken. Die is voor haar voortbestaan immers afhankelijk van actief betrokken burgers, en dat vergt meer dan burgers die hun rechten begrijpen als de mogelijkheid om hun belangen te verdedigen en voor de rest gerust gelaten willen worden. Werk maken van actief burgerschap kan dan ook niet overgelaten worden aan het maatschappelijke middenveld alleen – hoewel dat hierin een belangrijke rol te spelen heeft. Het behoort tot de wezenlijke opdrachten van een staat die zich democratisch wil noemen, en dat ook wil blijven. Als gemeentelijk beleidsvoerder schiet Somers de bal dan ook behoorlijk mis. Meer zelfs, in het kader van het inschrijvingsrecht voor niet-EU-burgers getuigt zijn 'liberale' opstelling van verregaande onverschilligheid t.a.v. een belangrijke groep ingezetenen van zijn stad. Dat het daarbij gaat om burgers 'van allochtone herkomst' laat zien hoe de zo geroemde liberale tolerantie in dit geval getuigt van onvervalst racisme.

De erkenning van democratisch burgerschap is een a priori van een moderne democratische samenleving. Dus ook het feit dat een gedeelte van de burgers die aan de voorwaarden van het stemrecht voldoen – wat gemakkelijk kan nagetrokken worden – zich moet inschrijven voor deelname aan de verkiezingen, en niet zoals de anderen gewoon een uitnodiging in de bus krijgt, doet al afbreuk aan dat principe. Het is dan ook niet toevallig dat een liberaal politicus als Somers, en met hem heel wat andere politici uit de centumpartijen, uit een ander ideologisch vaatje gaan tappen om hun standpunt te staven. In het blijven koppelen van democratisch burgerschap aan nationaliteit blijven zij schatplichtig aan het nationalisme, waardoor zij impliciet koren op de molen van extreemrechts blijven voeren.

Terug naar ecologie. 'Voor ieder een plaats onder de zon' kan nooit werkelijkheid worden met dergelijke enge opvattingen over burgerschap die naar boven komen telkens wanneer puntje bij paaltje komt, d.i. wanneer de belangen van 'bevoorrechte' ingezetenen in het gedrang lijken te komen. Dat kan zich uiteindelijk tegen onszelf keren, tegen onze gehechtheid aan een democratisch samenlevingsverband. Hoe zullen wij als samenleving bijvoorbeeld omgaan met de stromen van miljoenen ecologische vluchtelingen die o.a. tengevolge van de huidige klimaatverandering op gang zullen komen? Daarenboven ben ik ervan overtuigd dat ook maatschappelijke discussies over duurzame levensstijlen maar kunnen plaats vinden binnen een kader waarin actief burgerschap gestimuleerd wordt.

*<http://www.happyplanetindex.org>

Bezoek ook eens onze nieuwe website:
www.oikos.be